

הפורענות השלישית - חזון ישעיהו

פסיקתא דרב כהנא

פסקא יג: דברי ירמיהו, פסקא יד: שמעו דבר ה' בית יעקב, פסקא טו: איכה היתה לזונה קריה נאמנה.¹

מסכת מגילה דף לא עמוד ב

אמר רב הונא: ראש חודש אב שחל להיות בשבת מפטירין: "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח".²

תוספות שם: ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי וגו' - ואין אנו עושין כן אלא מפטיר בירמיה (ב) שמעו דבר ה' ובשבת שלפני ט' באב חזון ישעיהו. והטעם לפי שאנו נוהגין על פי הפסיקתא לומר ג' דפורענותא קודם תשעה באב ואלו הן: דברי ירמיה, שמעו דבר ה', חזון ישעיהו...³ והא שאין אנו מפטירין חזון בשבת שחל בו ר"ח אב משום דקיימא לן דאין אבילות חל אלא בשבוע שחל ט' באב להיות בתוכה.⁴

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה יט

נהגו העם להיות מפטירין קודם תשעה באב בשלוש שבתות בדברי תוכחות. שבת ראשונה מפטירין בדברי ירמיהו, שנייה חזון ישעיהו, שלישית איכה היתה לזונה.⁵

¹ **מדרש פסיקתא דרב כהנא** (ומדרש האח **פסיקתא רבתי**) הם מדרשים הערוכים עפ"י לוח השנה בסדר מיוחד. תחילתם בחנוכה (ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן, מזמור שיר חנוכת הבית) וסופם בשמיני עצרת ושמחת תורה (ויהי ביום השמיני, וזאת הברכה). ולשלושת השבועות שבין יז בתמוז לתשעה באב - ג' דפורענותא בלשון המדרש - יש פסקאות מיוחדות לפי הפטרות הנקראות בשבועות אלה: בשבת הראשונה (שהיא בד"כ פרשת פנחס, לעתים גם מטות) - פרק א בירמיהו (עד פסוק ג בפרק ב). בשבת השנייה (שהיא לעולם פרשת מסעי בד"כ מחוברת עם מטות ולעתים לעצמה) - פרק ב בירמיהו (מפסוק ג עד פסוק כט ומשם מדלגים לתחילת פרק ג). ובשבת השלישית היא שבת חזון - פרק א בישעיהו (עד פסוק כו: "ציון במשפט תיפדה ושביה בצדקה"). אלא שמשנתבר שעפ"י הפסיקתא היו מתחילים בפסוק כא "איכה היתה לזונה קריה נאמנה" ולא מתחילת הפרק "חזון ישעיהו" כמו שאנו נוהגים. ובמקבילת בפסיקתא רבתי יש עוד פסקאות לתקופת בין המצרים "ויהי בעת שסרח", "וימלך צדקיהו" ועוד. ופסיקתא "איכה" שם, היא ליום תשעה באב עצמו: "איכה ישבה בדד".

² הגמרא שם דנה בקריאות בתורה ובהפטרות של חגים ומועדים מיוחדים כגון: פסח, שבועות, ראש השנה, סוכות, חנוכה וגם ראשי חודשים. אין היא דנה בקריאות ובהפטרות של שבתות רגילות. הגמרא מבוססת על משניות ד-ו בפרק שלישי של מסכת מגילה (יש הבדל בין המשנה לגמרא בסדר הפרקים כאן). ולכן אין להתפלא שמכל שלושת השבועות, הגמרא דנה דווקא במקרה המיוחד של ראש חודש אב שחל בשבת. בלוח של ימינו אירוע זה הוא נדיר אבל קיים והוא יוצא בכל שנה שבה פסח חל במוצאי שבת ואז תשעה באב חל ביום ראשון (ולא בגלל שנדחה) - לפי הכלל א"ת ב"ש ג"ר וכו'. כך היה בשנים תשס"א, תשס"ה, תשס"ח, וכך גם בשנת תשפ"א, תשפ"ה ותת"ה הבאות עלינו לטובה (אלא אם יבוא בינתיים משיח).

³ ומכאן נוצר גם הסימן של ג' הפורענויות: דש"ח (דברי, שמעו, חזון). אך דא עקא, שבנוסח הפסיקתא שלפנינו הפורענות השלישית היא איכה (היתה לזונה) ולא חזון. האם היתה לפני התוספות גרסה אחרת של הפסיקתא? כך או כן, התוספות מעדיף להלכה את הפסיקתא שלנו על פני הגמרא הגם שבמקום אחר הוא (ומפרשים אחרים, ראה רא"ש מועד קטן ג פ, אור זרוע ח"ב הלכות אבילות סימן תכא) מכנה את הפסיקתא "ספרים החיצונים". ראה דברי התוספות במסכת ברכות יח ע"א: "מניחין הגמרא שלנו ועושין כספרים החיצוניים". מהמשך דבריו עולה שהסיבה היא שהפסיקתא מכניסה סדר ברור בלוח השנה בכל התקופה שמ"ז בתמוז ועד יום הכיפורים: שלש פורענות, שבע נחמה ושתיים של תשובה וסימך דש"ח נו"ע אר"ק שד"ש (חידון ליושבים סביב שולחן שבת), בעוד שהגמרא איננה מתייחסת לכך. סדר זה הוא קבוע ובלתי תלוי בסוג השנה (מעוברת, רגילה, פשוטה, כסדרה וכו'). כל זאת, עד שנפסק שגם בראש חודש אלול שחל בשבת אין קוראים "השמים כסא", אלא ממשיכים בנחמות כסדרן על מנת לא להפסיק בנחמות. ראה שולחן ערוך אורח חיים סימן תכ"ה. ראה דברינו **הפטרות ספר דברים** בפרשת כי תבא.

⁴ מפסקה אחרונה זו של דברי התוספות אנו למדים שסיבה נוספת בגללה הם מעדיפים את הפסיקתא על פני הגמרא היא משום שהם סבורים שאין להרבות באבילות ואין להרחיבה מעבר לשבוע שחל בו תשעה באב. ראה בהקשר זה דברינו **כבוד השבת ותשעה באב**. הפטרת חזון ישעיהו היא הקשה מכולן ("זרע מרעים, בני משחיתים ... נאצו את קדוש ישראל ... קציני סדום, עם עמורה") ולפיכך אין לקרותה בשבת השנייה של פורענות שהיא (עדיין) לפני שבוע שחל בו תשעה באב. ומה קוראים? קוראים "שמעו דבר ה' מירמיהו ב שהיא תוכחה רכה יותר ("מה מצאו בי אבותיכם עול", ראה המדרשים בפסקא יד שמעו ודברינו **שמעו דבר ה' בית יעקב** בפרשת מסעי) אך אחרי שדחינו את דברי הגמרא, איזו הפטרה באמת קוראים בשבת שניה של פורענות אם היא חלה בראש חודש אב (שאינו חלק מתשעת הימים, אבל גם ראש חודש)? מהתוספות במסכת פסחים דף מ ע"ב משמע שקוראים "השמים כסא" כמו כל שבת ראש חודש ואילו מהמשך דבריהם אצלנו משמע שקוראים "שמעו" (הפורענות השנייה), שכן העיקר הוא להקפיד על ג' הפורענויות כסדרן בסימן דש"ח. ולהלכה ראה שוב שולחן ערוך אורח חיים סימן תכ"ה ובמשנה ברורה שם. עכ"פ, יצא לנו מדברי התוספות שהפורענות האחרונה "חזון ישעיהו" היא אכן הקשה מכולן, בודאי קשה יותר מ"שמעו" של ירמיהו וכל שבע הנחמות שבאות אחרי תשעה באב, כולן הן של ישעיהו המנחם הגדול. האם בכוונה שמים את ישעיהו בפורענות השלישית והקשה מכולן, קשה אפילו מתוכחותיו של ירמיהו נביא החורבן, בסמוך לתשעה באב, על מנת להדגיש לאחר מכן את נחמותיו? ⁵ הרמב"ם מציג שיטה נוספת הנהוגה בקהילות תימן (ראה חומש ברויאר). הפורענות השלישית היא אכן כנוסח הפסיקתא שבידינו, אך השנייה היא חזון ישעיהו, מתחילת פרק א, עד פסוק כ המסתיים במילים: "כי פי ה' דיבר" (והיו, כך נראה, כופלים את פסוק יט: המסתיים במילים: "טוב הארץ תאכלו", על מנת לסיים בדבר טוב). כאילו חלקו את הפטרת שבת חזון שאנו מכירים לשתי הפטרות (ישעיהו הוא עיקר התוכחה ולא ירמיהו). מנין לקח הרמב"ם שיטה זו? ראה פירוש כסף משנה על הרמב"ם שמפנה לפסיקתא שלנו,

פסיקתא דרב כהנא פסקא טו

"איכה היתה לזונה" (ישעיה א כא)⁶ - ר' יודה ור' נחמיה. ר' יודה אמר: אין לשון זה איכה אלא לשון תוכחה, כמה דאת אומר: "איכה תאמרו חכמים אנחנו" (ירמיה ח ח).⁷ ור' נחמיה אמר: אין לשון זה איכה אלא לשון קינה, כמה דאת אומר: "איכה ישבה בדד" (איכה א א), "איכה יעיב באפוי" (שם ב א), "איכה יועם זהב" (שם ד א).⁸ (משל) למטרונה שהיו לה שלשה שושבינין. אחד ראה אותה בשלוותה, אחד ראה אותה בפְּחָזָה, אחד ראה אותה בניוולתה. כך, משה ראה את ישראל בשלוותה: "איכה אשא לבדי" (דברים א יב).⁹ ישעיה ראה אותה בפחזון ואמר: "איכה היתה לזונה" (ישעיה א כא). ירמיה ראה אותה בניוולן ואמר: "איכה ישבה בדד" (איכה א א).¹⁰

פסיקתא דרב כהנא פרשה טו

ר' אבהו בשם ר' יוסי בר חנינה פתח:¹¹ "והמה כאדם עברו ברית שם בגדו ביי" (הושע ו ז). "והמה כאדם" - זה אדם הראשון, אמר הקב"ה: אדם הראשון הכנסתי אותו בגן עדן וציויתיו ועבר על ציוויי, ודנתי אותו בגירושין ודנתי אותו בשילוחין וקוננתי עליו איכה. הכנסתי אותו לגן עדן, "ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן" (בראשית ב טו). וציויתיו, "ויצו ה' אלהים על האדם... ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל" (שם טז). ועבר על ציווי, "המן העץ אשר ציויתך לבלתי אכול ממנו אכלת" (שם ג יא). ודנתי אותו בגירושין: "ויגרש את האדם" (שם כד). ודנתי אותו בשילוחין: "וישלחהו ה' אלהים מגן עדן" (שם כג). וקוננתי עליו איכה: "ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה" (שם ט), "איכה" כתיב.¹²

אף בניו, הכנסתי אותן לארץ ישראל וציויתים ועברו על ציוויי, ודנתי אותן בגירושין ודנתי אותם בשילוחים וקוננתי עליהם איכה. הכנסתי אותם לארץ ישראל, "ואביא אתכם אל ארץ הכרמל" (ירמיה ב ז). וציויתים, "צו את בני ישראל" (ויקרא כד ב).¹³ ועברו על ציווי, "וכל ישראל עברו את תורתך" (דניאל ט יא). ודנתי אותם

אך שוב, אין זה תואם את נוסח הפסיקתא שבידינו. השבת השלישית היא אמנם איכה, אך השבת השנייה איננה חזון. האם גם לפני הרמב"ם עמד נוסח אחר של הפסיקתא? המאיר עינינו יבורך. (ועוד אפשר להעיר לאלה המנסים להוכיח מכתבי יד שונים, שלמה בובר למשל, שפסקא טו בפסיקתא דרב כהנא היא אכן איכה היתה לזונה של ישעיהו ולא איכה ישבה בדד של ירמיהו, שהם יכולים להסתמך על רמב"ם זה ולא לשבת בדד ולא לידום).

⁶ כבר אמרנו ש"איכה" שבפסיקתא (פסקא טו) כוונתה ל"איכה היתה לזונה" של ישעיהו ולא ל"איכה ישבה בדד" של ירמיהו שהיא מגילת איכה שנקראת בתשעה באב עצמו ולא שבת שלפני. אך למעשה, הרבה מהמדרשים שמובאים בפסקא טו בפסיקתא דרב כהנא המכונה "איכה" וממנה אנו מצטטים כאן, דורשים למעשה את "איכה ישבה בדד", לעתים קשה להחליט מה הוא מה. רבו חילופי הגרסאות בכתבי היד השונים. ראה בובר שהארץ לדון בנושא וניסה, בכל מקום אפשרי, להעמיד את המדרשים שבפסקא זו על איכה של ישעיהו ולא איכה של ירמיהו (ולא שם לב, כנראה, לרמב"ם לעיל ולמנהג יהודי תימן המושתת עליו שהבאנו לעיל). אך אין הדברים פשוטים כלל ועיקר, מה גם שבפסיקתא רבת, מדרש האח, הכוונה אכן לאיכה של ירמיהו. ומהמדרש עצמו נראה שדורשים הכל ביחד. אולי (גם) בשל כך חזרו לבסוף וקראו בשבת השלישית מתחילת הפרק והספר (ישעיהו א) ונקראת השבת חזון ולא איכה.

⁷ ואנו נצרף לאיכה של תוכחה גם את זה מתהלים עג יא: "וְאָמְרוּ אֵיכָה יִדְעָאֵל וַיֵּשׁ דַּעָה בְּעֵלְיוֹן".

⁸ ובפסוק הסמוך שם: "בְּנֵי צִיּוֹן הִיקְרִים הַמְּסֻלָּאִים בְּפִז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לְנַבְלֵי־חַרֶשׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר". ואולי ניתן לצרף לקבוצה זו גם איכה נוסף של ירמיהו שנשמע יותר קינה מתוכחה: "נָדוּ לוֹ פִלְסְפֵיבָיו וְכָל יְדַעֵי שְׁמוֹ אָמְרוּ אֵיכָה נֶשְׁבַר מִטְהַעֵז מִקַּל תִּפְאָרְהָ" (ירמיהו מח ז).

⁹ עוד איכה של שלוה מצאנו בשיר השירים א ז: "הַגִּידָה לִי שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיעַ בְּצִהְרִים שְׁלֵמָה אֵהִי כְעֵטִיהָ עַל עֲדְרֵי חֲבֵרִי". מכאן ומשם נראה שעברנו על כל "איכה" שבמקרא. יהי רצון שזוהי לאיכה של משה ושל שיר השירים.

¹⁰ שלושה "איכה" יש לנו בשבוע שחל בו תשעה באב (עם שבת שלפניו). שניים בשבת חזון: בתורה (של משה) ובהפטרה (של ישעיהו); ואחד במגילת איכה (של ירמיהו). הכל לכאורה מתערבב ומתמזג, אבל גם מנוגד. יש הבדלים ודרגות שונות של איכה. החמור ביותר עפ"י מדרש זה הוא בכל זאת זה של ירמיהו, למרות שהוא מדבר על איכה של בדד. כי זהו ניוול. חמור פחות הוא ישעיהו שאמנם מדבר על איכה של זונה, אבל זו פחזות בעיני המדרש (ראה שמות רבה ל כא בסניגוריה על חטא העגל "על ששיחקה לסריס"), או תוכחה כשיטת ר' יהודה. ואיכה של משה? זה בכלל שבח! אז מדוע אנו קוראים אותו במנגינת קינה של איכה? ויש לנו עוד מקור להוכיח שאולי מנהג לא נכון הוא. ראה איכה רבה (בובר) פתיחתא יא: "אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה איכה אשא לבדי (דברים א יב), ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים איכה ישבה בדד (איכה א א)". ראה גם ברכי יוסף (החיד"א) אורח חיים סימן תקנא ס"ק ב: "מנהג ארץ ישראל שלא לומר בשבת חזון שום קינה, כמו שכתוב בסידורים. וכן הוא מנהג מצרים וכרכים ועיירות גדולות שבתוגרמה (טורקיה) ... ומי שם פה לבכות ואב' הביא גם הוא כאשר קונן, ומה גם בפרהסיא קבל עם ביום שבת קדש, הא ודאי ראוי לבטל מנהג זה ולכבוד השבת". ולא באנו כמובן לפסוק הלכה.

¹¹ זה המדרש הפותח את פסקא טו בפסיקתא דרב כהנא שאנו כל הזמן מצטטים ממנה. זו פתיחתא תרתי משמע שכן, כפי שנראה, הוא פותח בתחילת התורה, באדם הראשון. אך אין זו הפתיחתא היחידה, ראה שם עוד "ר' אבא בר כהנא פתח" (שהוא בנו של רב כהנא שעל שמו כל המדרש הזה, "בר קפרא פתח" ועוד). ראה גם מקבילה לכל המדרש הזה בבראשית רבה יט ט (שאו"ל הוא המקור) וכן באיכה רבה פתיחתא ד שהוא מן הסתם שאול מהפסיקתא כאן או מבראשית רבה.

¹² ובמקבילה בבראשית רבה "איכה - איך היה לך, אתמול לדעתי ועכשיו לדעתו של נחש". איך קורה לך דבר כזה? איך התדרדרת?

¹³ מכל הציוויים הרבים שבתורה, ספר ויקרא בפרט, על עריות ועבודה זרה ("כמעשה ארץ מצרים... וכמעשה ארץ כנען... לא תעשו", ראה דברינו בנושא זה בפרשת אחרי מות), בחר הדרשן דווקא את הציווי על פרשת המנורה ש"נחבא" בפרשת אמור! ועוד ניתן לחקור ולעיין בשאר הפסוקים שהדרשן בחר כאן ואכמ"ל.

בגירושין, "מביתי אגרשם" (הושע ט טו). ודנתי אותם בשילוחין, "שלח מעל פני ויצאו" (ירמיה טו א). וקוננתי עליהם איכה, "איכה ישבה בדד" (איכה א א).¹⁴

במדבר רבה כא כה

"עצרת תהיה לכם" (במדבר כט לה) – מהו "תהיה לכם"? אמר להם הקב"ה לישראל: השמחה נאה לכם, ראשי חודשים נאים לכם, מועדים נאים לכם, ימים טובים נאים לכם, לכך נאמר: "תהיה לכם".¹⁵

שאל עובד כוכבים אחד את ר' עקיבא, אמר לו: למה אתם עושים מועדות, לא כך אמר לכם הקב"ה: "חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי" (ישעיה א יד)? אמר לו ר' עקיבא: אילו אמר: "חדשי ומועדי שנה נפשי", הייתי אומר.¹⁶ לא אמר, אלא "חדשיכם ומועדיכם" – בשביל אותן מועדות שעשה ירבעם, שנאמר: "ויעש ירבעם חג בחדש השמיני בחמישה עשר יום לחדש ... בחודש אשר בדא מליבו" (מלכים א יב לב-לג), אבל המועדות האלו אינן בטלים לעולם ולא החדשים. למה? שהן להקב"ה, שנאמר: "אלה מועדי ה'" (ויקרא כג ד) וכן: "אלה הם מועדי" (שם ב) וכן: "וידבר משה את מועדי ה'" (שם מד). ולכך אין עתידים ליבטל לעולם, ועליהם נאמר: "סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר" (תהלים קיא ח).¹⁷

שמות רבה טו כט

"החדש הזה לכם" – מדת הקב"ה אינו כמדת בשר ודם. מדת בשר ודם, שנים עומדים לפני המלך, אחד מלמד קטיגוריא שלו ואחד מלמד סניגוריא שלו. לא כל המלמד קטיגוריא מלמד סניגוריא ולא המלמד סניגוריא מלמד קטיגוריא. אבל הקב"ה אינו כן, הוא מלמד סניגוריא הוא מלמד קטיגוריא.¹⁸ הוא הפה שאמר: "הוי גוי חוטא" (ישעיה א ד) – הוא הפה שאמר: "פתחו שערים ויבא גוי צדיק" (שם כו ב). הפה שאמר: "עם כבד עון" – הוא שאמר: "ועמך כלם צדיקים" (שם ס כא). הפה שאמר: "בנים משחיתים" – הוא שאמר: "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך" (שם נד יג). הפה שאמר: "זרע מרעים" (שם א ד) – הוא הפה שאמר: "וונדע בגויים זרעם" (שם סא ט). הפה שאמר: "גם כי תרבו תפילה אינני שומע" (שם א טו) – הוא הפה שאמר: "והיה טרם יקראו ואני אענה" (שם סד כד). הפה שאמר: "חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי" – הוא שאמר: "והיה מדי חדש בחדשו ומידי שבת בשבתו" (שם סו כג). למה אמר "חדשיכם", לפי שחדשים מתנה הם לישראל, שנאמר: "החדש הזה לכם".¹⁹

¹⁴ הרי לנו איכה רביעי "אִיכָה" של אדם הראשון, האם רק טריק לשוני וחיבור דרשני אסוציאטיבי כאן, או שמא רעיון מהותי של חיבור לחטא הראשון של האנושות. האם ראיית החטא של עם ישראל כהמשך לחטא הראשון הקדמון נותנת לנו נקודת מבט אחרת על חטא חורבן הבית? קלה יותר? מחמירה יותר? אנושית יותר? אדם הראשון הוא ראש לחוטאים שבגיננו שינו המזלות את המלכן (בראשית רבה י ד), שבגיננו נגנזה האורה (שם יב ו) ונסתלקה השכינה (שם יט ז) ונקנסה מיתה לעולם (עירובין יח ע"ב). אבל הוא גם בין הראשונים שעשו תשובה (בראשית רבה כב יג, ראה שם מי הראשון שעשה תשובה).

¹⁵ הכוונה בדרשה היא לכל המועדים, וזו גם ההתגרות של עובד הכוכבים בר' עקיבא להלן, אבל הפסוק מדבר בשמיני עצרת שהוא עפ"י המדרש 'חג פרטי' של הקב"ה עם עם ישראל אחרי חג הסוכות עתיר הקרבנות. ראה דברינו **ייחודו של שמיני עצרת** בשמיני עצרת. ובפרט דברי פסיקתא דרב כהנא שם: "אמר ר' אלכסנדר: למלך שבאת לו שמחה. כל שבעת ימי המשתה היה בנו של מלך טרוח עם האורחים. וכיון שיצאו שבעת ימי המשתה, אמר המלך לבנו: בני, יודע אני שכל שבעת ימי המשתה היית טרוח עם האורחים, ועכשיו אני ואתה נשמח יום אחד. ואיני מטריח עליך הרבה, אלא תרנגול אחד וליטרא אחת של בשר".

¹⁶ הייתי מסכים לדבריו.
¹⁷ אחד הפסוקים הקשים בהפטרות חזון הוא פסוק יד: "חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנָאָה נִפְשִׁי הָיוּ עָלַי לְטָרַח נְלֵאִיתִי נְשֵׂא" ופסוק טו הסמוך שהוא גם תוצאה של מצב ללא נשוא זה וגם סיבה להיווצרותו: "וּבְפִרְשֵׁיכֶם אֶעֱלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי תִבְרָו תִּפְלֵה אֵינְנִי שִׁמְעֵ יְדֵיכֶם דְּמִים מְלֵאִי". עובד הכוכבים שמתגרה בר' עקיבא כאילו מכיר את כל המדרשים הנאים על הקשר בין המועדות וישראל ("עצרת תהיה לכם", מדרש רבה זה מסיים את תיאור המועדות בפרשת פנחס), בפרט המדרשים המשבחים את עם ישראל שהמועדות נמסרו בידי... לשעבר היה בידי... אבל מכאן ואילך הרי מסורה בידכם, ברשותכם הוא. אם אמרתם הן-הן. אם אמרתם לאו-לאו" (שמות רבה טו ב, ראה דברינו **החודש הזה לכם** בשבת החודש). עובד הכוכבים המלומד (מין?) אומר לר' עקיבא: אכן, אלה המועדות שלכם ושוב אינם של הקב"ה. בתשובתו לגוי, מותח ר' עקיבא קו חשוב שאולי קצת מצנן את התלהבותו מהדרשות על "החודש הזה לכם". בסופו של דבר, המועדות הם של הקב"ה. הכוח שניתן לבית הדין הוא בעיקר לקבוע את מועדי החגים ולוח השנה, אך לא לשנות סדרי חג ומועד. לא להפוך את דיני התורה. ראה בפסיקתא שלנו: "הלוואי אותי עזבו ותורת שמרו. שאילו אותי עזבו ותורת שמרו, מתוך שהיו מתעסקים בה, השאור שבה היה מחזירן אצל" (ובנוסחאות אחרות "המאור שבה").

¹⁸ אולי נכון יותר היה להפוך את המשפט: הוא הקטיגור והוא גם הסניגור. ראה דברינו **קטיגור נעשה סניגור** בדפים המיוחדים.
¹⁹ חזרנו לשבת (ו)ראש חודש ולגמרא במגילה בה פתחנו. הפטרת שבת וראש חדש, בפרק סו החותם את ספר ישעיהו, המסיימת בפסוק: "והיה מידי חודש בחודשו ומידי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני", היא התשובה ל"חודשיכם ומועדיכם שנה נפשי" שבפרק א הפותח את הספר. שים גם לב לסיומת של המדרש: "למה אמר חודשיכם? לפי שחודשים מתנה הם לישראל", אשר חולק על מדרש רבה לעיל ועל תשובת ר' עקיבא לגוי שקנטר אותו. גם "חודשיכם" בשיא תוכחתו הקשה של ישעיהו, אומר המדרש שלנו, היא תזכורת חיובית לכך שהמועדות נמסרו לישראל. לטוב (בית הדין הגדול שבירושלים, **עיבור השנה** עפ"י צרכי עם ישראל וכו') או ח"ח"ל מוטב (המועדות שעשה ירבעם אשר בדא מליבו). מכאן אולי גם סמך, דרשני אמנם, לשיטה שבראש חודש אב שחל בשבת קוראים "השמים כסא" (ישעיהו פרק סו) ולא "חודשיכם ומועדיכם שנה נפשי" (ישעיהו פרק א) ולא כגמרא במגילה בה פתחנו. שזנכה במהרה שתקיימו בנו דברי הנביא זכריה: "לֹא אֶמְרָה ה' צְבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי

שבת שלום

ונזכה לראות בנחמת ציון ובנין ירושלים
מחלקי המים

מים אחרונים: בהמשך לסיומת המדרש האחרון הקושר חודשים ומועדות, קורבנות ותפילה, ראה מדרש תנחומא פרשת וירא סימן א: "אמר להן הקב"ה לישראל: הוּוּ זְהִירִין בְּתַפִּילָה שֶׁאֵין מֵדָה אַחֲרֵת יִפָּה הַיְמִנָה וְהִיא גְדוּלָה מְכַל הַקִּרְבָּנוֹת, שְׁנֵאמַר: לְמָה לִּי רֹב זְבָחֵיכֶם וְגו', כִּי תִבּוֹאוּ לְרֵאוֹת פְּנֵי לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנַּחַת שׁוֹא קְטוֹרֶת וְגו', חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֵאמַר נִפְשֵׁי וְגו', וּבִפְרָשְׁכֶם כְּפִיכֶם וְגו', גַּם כִּי תִרְבוּ תַפִּילָה וְגו' (ישעיה א). מְכַלל שֶׁהִיא גְדוּלָה מִן הַקִּרְבָּנוֹת, וְאֵפִילוּ אֵין אָדָם כְּדֹאֵי לַעֲנוֹת בְּתַפִּילָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמוֹ, כִּיּוֹן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמִרְבֵּה בְּתַחֲנוּנֵים אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמוֹ, שֶׁכֶּךָ כְּתִיב בּוֹ: כֹּל אֲרָחוֹת ה' חֶסֶד וְאֵמֶת". רֵאֵה אֵיךְ מִבְּחִין שֶׁם הַדְּרָשׁוֹן בֵּין תַּפִּילָה שְׁבֵאָה עִם קִרְבָּנוֹת וּמוֹעֲדוֹת בְּזוּיִים וּבֵין תַּפִּילָה נְקִיָּה נְטוּ (שֶׁל יְמִינוֹ). רֵאֵה דְּבָרֵינוּ [עַל דְּבָרֵי עוֹלָה וּזְבַח](#) בְּפִרְשַׁת צו.

יְהִי לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וְלְשִׁמְחָה וְלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֵמֶת וְהַשְּׁלוֹם אֶהְבֹּ' (זְכַרְיָה ח יט) וְלִקְרִיאַת הַפְּטָרוֹת חֲדָשׁוֹת מְעַנִּינֵי פְרָשִׁיּוֹת הַשְּׁבוּעָה בְּשִׁלְשַׁת הַשְּׁבוּעוֹת שֶׁל סִיּוֹם סֵפֶר בְּמִדְבָר וְתַחֲלִילַת סֵפֶר דְּבָרִים: פְּנַחֵס, מְטוֹת-מִסְעֵי וּדְבָרִים.